

Právo duševního vlastnictví

Autorské právo

Vývoj autorského práva

- Starověk
  - Aut.p. se nevytvořilo i když knihy, umění, bádání se rozvíjelo na vysoké úrovni
  - Na knihy se vztahovala pouze ochrana vlastnického p.
- Středověk
  - Zvláštní práva se vztahovala **nejprve na vydavatele**
    - Oprávnění udělováno formou privilegií - po vynálezu knihtisku (r.1445 Gutenberg)
    - Cechy vydavatelů
  - Později museli mít vydavatelé **svolení autora**
  - **Honorář** nejprve ve formě několika autorských výtisků
    - Výtěžek z jejich prodeje teprve znamenal příjem
- Rychlejší rozvoj až s nástupem kapitalismu
  - Počátek **18.stol autorský zákon v Anglii**
- 1886 Revidovaná **úmluva Bernská** o právech literárních a uměleckých (RÚB)
  - Vstup Anglie (1886) a USA (1988) znamenal upuštění od registračního principu
- 1996 Internetové úmluvy WIPO
- 2001 Směrnice EP a Rady EU o některých aspektech autorských práv a práv souvisejících v informační společnosti.

Právní úprava

Definice: Souhrn právních norem upravujících ochranu individuálního projevu myšlenky fyzických osob

- **zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském ve znění pozdějších předpisů (autorský zákon)**
  - Odráží potřeby tržní dispozice s právy
  - Zahrnuje nové technické jevy
  - Implementuje směrnice ES i mezinárodní smlouvy
  - Komplexnost:
    - Autorské právo
    - Práva související (umělecké výkony, televizní vysílání atd.)
    - Právo k obsahu databáze
    - Kolektivní správa autorských práv

- **Podpůrně: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník**
  - smlouva o licenci
  - smlouva o dílo

Právní úprava mezinárodní

v oblasti mezinárodních smluv ucelenější než u průmyslových práv

a) **Bernská úmluva (1886)**

b) **Všeobecná úmluva o právu autorském (Ženeva, 1955)**

kompromis mezi angloamerickým právem **X**
kontinentálním evropským způsobem ochrany)

Komunitární právo

- Směrnice Rady ES o právní ochraně **počítačových programů** z roku 1991
- Směrnice Rady ES o právu na pronájem a půjčování i o právech souvisejících s právem autorský z roku 1992
- Směrnice Rady ES o koordinaci některých pravidel z oboru autorského práva a práv souvisejících ohledně **satelitního vysílání** a **kabelový přenos** z roku 1993
- Směrnice Rady ES o **harmonizaci doby ochrany** autorského práva a práv související z roku 1993
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady ES o právní **ochraně databází** z roku 1996
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady ES o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv souvisejících v **informační společnosti** z roku 2001
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady ES o právu autora na odměnu u **opětovného prodeje originálu uměleckého díla** z roku 2002
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady ES o **vynucení práv k duševnímu vlastnictví** z roku 2004

Předmět ochrany – Autorské dílo

§2 AutZ: Předmětem práva autorského je **1)** dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je **2)** jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a **3)** je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, **4)** trvale nebo dočasně, **5)** bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dále jen „dílo“).

Podmínkou právní ochrany díla je naplnění řady kritérií:

- dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké
  - Různé způsoby tvorby: Umělecká fantazie, vědecká analýza
- jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora
  - Jedinečný: statisticky nepravděpodobné, že stejné dílo vytvoří víc osob
  - Výsledek tvůrčí činnosti – nejde o rutinní postupy (např. strojový překlad z cizího jazyka)
- vyjádření v objektivně vnímatelné podobě
  - Nejde o myšlenku v hlavě tvůrce, musí být vyjádřena (i když obtížněji srozumitelná, např. strojový kód počítačového programu)
  - Podoba:
    - hmotná (papírový dokument, obraz, socha, disketa)
    - nehmotná – elektronická (v počítačové paměti, v počítačové síti)
- trvale nebo dočasně
  - I krátkodobé vyjádření – např. operační paměť počítače, improvizace hudební skladby
- bez ohledu na rozsah, účel nebo význam
  - reklamních sloganů, návody atd.

- **Díla fiktivní** – jsou chráněná AutZ!
  - Produkt vytvořený autorem, avšak **nesplňující znak jedinečnosti**
    - Počítačový program, struktura databáze a fotografie
- Právo autorské se vztahuje na **dílo dokončené**, i jeho jednotlivé **vývojové fáze** (např. kopie nedokončeného filmu),
  - včetně názvu a jmen postav, struktury díla
  - Babička – druhové slovo X Spejbl a Hurvínek – ochrana AutZ
- Předmětem práva autorského je také **dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného**, včetně překladu díla do jiného jazyka.
- **Dílem podle AutZ není** zejména
  - námět díla sám o sobě, běžné údaje (denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě), myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět

Příklad

Filmový scénář je zpracováním původní literární předlohy (např. románu), film je pak zpracováním filmového scénáře a tak i literární předlohy.

***Producent** musí získat souhlas jak od 1) autora filmu, tak i od 2) autora literárního scénáře a 3) autora původní literární předlohy.*

Výjimky z ochrany AutZ ve veřejném zájmu

Znaky autorské díla splňují, ale nejsou chráněny AutZ

- **úřední dílo**

- Právní předpis, rozhodnutí, veř. rejstřík, sbírka listin, městský znak, vlajka

- **výtvary tradiční lidové kultury** - není známo pravé jméno autora

Autor

- **fyzická osoba**, která dílo vytvořila a je způsobilá k právům a povinnostem
    - I když dílo vytvořeno např. počítačovým programem – autorem je uživatel počítačového programu (např. grafické aplikace)
      - Pokud jde o rutinní práci (např. strojový překlad) nejde o aut.dílo
- X Computer generated works (v některých právních řádech)

nemůže být osoba právnická, může však získat oprávnění k využívání díla (získat tzv. majetková práva autorská)

Zákonná domněnka

§ 6 AutZ tzv. právní domněnka autorství:

*autorem díla je fyzická osoba, jejíž pravé jméno je **uvedeno na díle** nebo je u díla uvedeno v rejstříku předmětů ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem;*

- **domněnka je vyvratitelná**, tj. důkaz opaku: skutečným autorem

Spoluautorství

- **dílo spoluautorské** - výsledek společné **tvůrčí** činnosti více autorů
  - rozhodují **jednomyslně** – solidární oprávnění i povinnosti

X spoluautorem není ten, kdo poskytnul technickou, odbornou nebo administrativní pomoc

(např. nebylo spoluautorství přiznáno historikům, kteří poskytli odborný materiál V.Vančurovi pro vytvoření Obrazů z dějin)

X **souborné** – autorské právo svědčí jedinému autorovi, např. encyklopedie, databáze

Vznik práva autorského

- **Neformální vznik**
- Právo autorské (osobnostní i majetkové) k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě.
- Žádná registrace – problémy s dokazováním (notářská úschova, výpověď svědků, zaslání doporučeného dopisu sobě, zaslání el. záznamu soukromoprávní osobě)

Registrační princip

- Kdysi v USA dílo nezbytné zapsat do registru a zaplatit poplatek
  - právní ochrana vzniká až okamžikem tohoto zápisu

X

neplatí v evropských právních podmínkách

- 1988 upustily i USA
- Všeobecná úmluva o autorském právu ze Ženevy 1952
  - Kompromis - V zemích s registračním principem stačí, aby autoři se zemí s neformální ochranou dávali tzv. copyrightovou výhradu, která se skládá z
    - Copyrightová doložka ©, za ní jméno autora a rok prvního uveřejnění díla
    - Např. © Jan Novák 2009
    - Nemá vliv na vznik práva v ČR, ale v praxi se používá
- Podobně se užívá symbol **⒫**, označuje tzv. *fonogramovou výhradu* (nositel práv výrobce zvukového záznamu) podle Římské úmluvy

Osobnostní práva

Osobnostní práva - morální práva, spojena s osobou autora

- Nepřevoditelnost (ani licence)
- smrtí autora zanikají, ani poté si nelze osobovat autorství k dílu a nesmí dojít k snižování jeho hodnoty třetí osobou
  - při každém užití díla autora je nezbytné uvést jeho jméno <= **postmortální ochrana!**

Druhy osobnostních práv

- **První zveřejnění díla**
  - právo rozhodnout o prvním zveřejnění díla (zejm. z hlediska dokončení)
  - dědic může zveřejnit dílo i přes zákaz!
- **Autorství a autorské označení**
  - právo osobovat si autorství (zabránit plagiátům)
  - rozhodnout o způsobu uveřejnění jména autora (pravé jméno, pseudonym, anonym)
- **právo na nedotknutelnost díla (integritu díla) a autorský dohled**
  - Právo zabránit neautorizovaným zásahům do díla (včetně cenzůry)
  - Autorský dohled: např. projektant provádí na stavbě při realizaci

Majetková práva

- souvisejí s ekonomickým využitím díla
- Spočívají ve 3 typech práv
  - **Právo užít**
  - **Poskytnout licenci**
  - **Dostat odměnu** v zákoně uvedených případech rozmnožování díla pro osobní potřebu a při opětovném prodeji
- k výkonu je primárně oprávněn pouze autor
- Lze převést oprávnění k výkonu - licenční smlouvou (§ 46 a násl. AutZ)

Základní majetkové právo – dílo užít

- Autor má právo své dílo **užít**
  - právo na rozmnožování díla
  - právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla
  - právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla
  - právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla
  - právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla
  - právo na sdělování díla veřejnosti, zejména:
    - právo na provozování díla živě nebo ze záznamu a právo na
    - přenos provozování díla,
    - právo na vysílání díla rozhlasem či televizí,
    - právo na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla,
    - právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla.

Rozmnožování díla

- Zhotovení rozmnoženin v jakékoliv formě (i elektronické, digitální, analogové)
- Účel: zpřístupnění díla jiné osobě než je ten, kdo rozmnožování činí
  - X rozmnožování pro osobní potřebu (není tedy „užitím díla“ vyhrazeným autorovi)
- O rozmnožování díla nejde
  - Umístění díla na webových stránkách (jde o sdělování díla počítačovou sítí)

Šíření prostřednictvím hmotných rozmnoženin

- **Rozšiřování a jeho vyčerpání**
  - Dochází k převodu vlastnictví (prodej, dar)
    - k hmotné rozmnoženině díla (např. kniha)
    - k originálu (např. obraz)
  - = „distribuční právo“
  - Vyčerpání práva na rozšiřování
    - Zánik výlučného práva autora ohledně dalšího prodeje konkrétní hmotné rozmnoženiny nebo originálu
    - EU – unijní vyčerpání práva
      - Zajišťování jednotné cenové politiky – autor nezabrání paralelnímu dovozu do země, ve která již udělil výhradní licenci určité osobě
- **Pronájem, půjčování**
  - Dočasné užívací práva
  - Pronájem – za účelem hospodářského prospěchu-videopůjčovny
  - Půjčování – knihovny
- **Vystavování**
  - Umožňuje veřejné shlédnutí

Šíření nehmotné - sdělování díla veřejnosti

- Zpřístupňování v čase a místa dle volby uživatele, „vystavení“ na webu
- Živé provozování a jeho přenos
  - Výlučné právo autora na divadelní a nedivadelní (koncerty) provozování jeho díla
- Provozování ze záznamu a jeho přenos
  - Zpřístupnění díla ze záznamu (diskotéky, kina)
- Vysílání rozhlasem nebo televizí
- Přenos rozhlasového nebo televizního vysílání
  - jen pokud uskutečňuje jiná osoba než vysílatel
  - kabelové přenosy – společnosti zpřístupňují soubor vysílacích kanálů, musejí mít souhlas vysílatele
  - společné televizní antény
- Provozování rozhlasového nebo televizního vysílání
  - „veřejné předvádění díla“
  - druhotné užití vysílání v restauracích, hotelích, dálkových autobusech

Příklad

Vydání učebnice zahrnuje rozmnožování a rozšiřování rozmnoženin učebnice v hmotné podobě.

Pokud bude takovou učebnici **poskytovat knihovna** k dočasné potřebě, nikoli za účelem hospodářského nebo obchodního prospěchu, pak půjde o půjčování.

Jestliže bude učebnice zpřístupňována též prostřednictvím **internetu**, půjde i o sdělování rozmnoženin díla v nehmotné podobě veřejnosti.

Zákonné omezení autorského p.

- Přehnaně přísná ochrana vede k neužívání nebo naopak ignoraci právní ochrany
- Nalézt vhodnou **rovnováhu** mezi
Ochrana tvůrce ==a== Zájmy uživatelů
- Přílišná ochrana -> informační deficit národa
- Nedostatečná ochrana -> elektronická kopie knihy pokryje celý trh
- **Zákonné omezení** = obecné výjimky z výlučných práv
  - Taxativní výčet v zákoně
  - Nesmí být vykonáno na neospravedlnitelnou újmu autora
    - *užití pro osobní potřebu – ve velkém rozsahu jde o zneužití*

Volné užití a zákonné výjimky

- Užití pro osobní potřebu
- Rozmnoženiny pro předvádění při prodeji, demoverzi, shareware a freeware
- Citace a odkazy
- Katalogová licence
- Užití díla na veřejném prostranství
- Úřední licence
- Zpravodajská (reportážní) licence
- Časopisecká (mediální) licence
- Technická kopie při přenosu díla počítačovou sítí
- Půjčování a pronájem
- Výstavní licence

Užití pro osobní potřebu

- Užití pro osobní potřebu
  - Užití = Jedna rozmnoženina
  - Pro osobní potřebu = zájmová potřeba FO, studium apod. (nikoliv pro podnikání)
    - Platí jen pro FO a osoby blízké
  - Nevztahuje se na počítačové programy, el.databáze

Příklady

- *Příklad:*
  - *Vypálení hudebního CD nebo DVD s filmem není porušením autorského práva, pokud tak činím pouze pro sebe (tedy vlastní osobní potřebu),*
    - *X nikoli však již např. pro spolužáky.*
    - *Vypálené CD, které si pořídím pro sebe, nemohu následně ani jinému prodat či darovat.*
  - *Stejně tak není porušením autorského práva, pokud si pořídím **tiskovou rozmnoženinu** (např. článku) faxem nebo si ji nechám pořídít ve školní knihovně na kopírce,*
    - *X volným užitím již však není, pokud pořídím kopie článku pro všechny spolužáky.*
  - *Ani pro vlastní osobní potřebu si však nesmím pořídít rozmnoženinu počítačového programu nebo elektronické databáze.*

Rozmnoženiny pro předvádění při prodeji, demoverzi, shareware a freeware

- Dočasná rozmnoženina (příp. její šíření) za účelem předvedení zákazníkovi
- Demoverze – programy, hry (funkční a časové omezení)
- Shareware – užití na určitou dobu zdarma, poté již zákazník musí platit
- Freeware – zdarma, většinou pouze základní program

Citace a odkazy

- Citace malá
  - Uvedení výňatků v odůvodněné míře např. motto knihy
- Citace velká
  - Rozsáhlejší uvedení díla
  - Použitelné jen u vědeckého, kritického, odborného díla nebo pro výuku
- Užití díla v přednášce
  - Lze citovat dílo, promítat film (pak rozebírat!), předvádět počítačový program
- Odkazy na internetu (hyperlinky)
  - Přesun na jinou adresu bez vypisování
  - Jde o malou citaci (několik slov)

Příklad

- Nelze pouze vybrat či uspořádat citace bez existence vlastního díla; takové případy jsou posuzovány jako **neoprávněné vytvoření díla souborného** (např. zpěvníky, čítanky), k němuž je nutné získat (pokud nejde o volná díla) licenci smluvní.
- Totéž platí i o souboru děl či úryvků z děl, které jsou pouze **oglosovány**, aniž by glosy či poznámky měly samonosný charakter.
- Pokud jiná osoba vydává za svůj nápad jiné osoby, který však není vyjádřen tvůrčí formou uměleckou ani vědeckou a není tak autorským dílem, nelze takové jednání postihovat na základě AZ, ale lze uvažovat ochranu právem proti jednání nekalé soutěže.

„Licence“

- **Katalogová licence**
  - Zařazení kopie vystaveného díla do katalogu výstavy
- **Úřední licence**
  - Užití díla v odůvodněné míře pro úřední účely (řízení soudní, správní)
- **Zpravodajská (reportážní) licence**
  - Zaznamenání díla v reportáži nebo filmem
  - Jen nezbytný rozsah (ne celý koncert!)
- **Časopisecká (mediální) licence**
  - Možnost převzít uveřejněné dílo v hromadném sdělovacím prostředku do periodického tisku
  - Jde o „články časového významu“ o otázkách politických, hospodářských nebo náboženských.

Další užití

- Užití díla umístěného **na veřejném prostranství**
  - Vyjádření plastik či architektury fotografií, filmem, malbou atd.
  - bez toho by nešlo zhotovit např. pohlednici města
- **Technická kopie** při přenosu díla počítačovou sítí
  - Dočasné a náhodné technické rozmnoženiny
    - Zajišťují přenos v síti (**caching** v uzlových bodech)
    - Umožňují letmé čtení na dobu dočasnou (**browsing**) – na jeho základě se může zákazník rozhodnout zda koupí.

Jiná majetková práva

- Odměna v souvislosti s **nenahranými nosiči**
  - Tuzemský výrobce nebo dovozce - 4% z prodejní ceny nosiče
- Odměna v souvislosti s **přístroji umožňujícími kopie nosiče**
  - Tuzemský výrobce nebo dovozce
    - magnetofon, videopřístroj – 1,5% z prodejní ceny
    - rozhlasové a TV přijímače umožňující nahrávání – 1,5 % z prodejní ceny
- Odměna v souvislosti s **kopírovacími přístroji**
  - Tuzemský výrobce nebo dovozce – 650 až 12000 Kč podle výkonnostní kapacity (počet kopií za minutu)
- Odměna od **poskytovatele tiskového kopírování**
  - Černobílá kopie – 0,10 Kč
  - Barevná kopie – 0,20 Kč

Pravidla rozdělení odměn

- **Audio** – odměna z nenahraných nosičů a přístrojů
  - 50% autoři, 25% výkonní umělci, 25% výrobci zvukových záznamů
- **Video**
  - 60% autoři (autoři děl, režiséři, kamerami...), 25% výrobci záznamu, 15% výkonní umělci
- **Tiskové kopie**
  - 60% autoři, 40 % nakladatelé

Odměna při opětovném prodeji originálu

- „právo na slušné vypořádání“
- **Autoři výtvarných děl** dostávali jen při prvním prodeji originálu
  - Když se dílo později prosadí je prodáváno za mnohem vyšší částku
- Platí prodávající kolektivnímu správci
  - 5% z prodejní ceny 30 000 – 150 000
  - postupně se snižuje až na 2 % z ceny nad 7 500 000

Časové omezení majetkových práv

Časové omezení majetkových práv autorských:

- obecná doba trvání je: po dobu života autora a **70 let po jeho smrti**
- po uplynutí doby majetkových práv autorských => **dílo volné či volně využitelné**, tj. bez svolení autora či jeho právních předpisů a bezúplatně

Dispozice s majetkovými právy autorskými

- Subjekt, který hodlá díla užít, je povinen vyžádat si licence autora či osoby oprávněné (mimo osobní potřeby)
- licenci je nezbytné poskytnout třetí osobě
  - na základě smlouvy
  - možné i jednostranné prohlášení autora „se svolením“ k využití díla
- Právní úprava licenční smlouvy je obsažena v NOZ
  - § 2358 a násl

Licenční smlouva (§2358 NOZ)

- Licenční smlouvou poskytuje poskytovatel nabyvateli **oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví** (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu a nabyvatel se zavazuje, není-li ujednáno jinak, poskytnout poskytovateli odměnu.
- Smlouva vyžaduje písemnou formu,
  - poskytuje-li se licence výhradní, nebo
  - má-li být licence zapsána do příslušného veřejného seznamu.

Licence výhradní / nevýhradní

- Nevýhradní
  - autor může udělit oprávnění jakémukoli dalšímu subjektu a sám může užívat
  - nebude-li sjednáno jinak a nepůjde-li o licenční smlouvu nakladatelskou, půjde o licenci nevýhradní
- Výhradní
  - autor je povinen zdržet se udělování svolení k užití díla jiným osobám
    - Pokud nesmí použít ani on sám – výhradnost úplná
    - Pokud smí použít sám (musí být sjednáno) – výhradnost neúplná

- Licenci k užití autorského díla je nabyvatel povinen využít, ledaže je ujednáno jinak.
  - jinak možnost odstoupit od smlouvy

Licence omezená / neomezená

- Omezená
  - Autor může udělit licenci **omezeně na jednotlivé způsoby užití**
- Neomezená
  - Oprávnění, **ke všem způsobům užití**

Nakladatelská licence

- autor poskytuje nabyvateli licence k **rozmnožování a rozšiřování** díla slovesného, hudebně dramatického nebo hudebního, výtvarného, díla fotografického
- Nakladatelskou licenci lze poskytnout jako **výhradní, nebo jako nevýhradní**,
  - v případě, kdy dohoda o charakteru licence chybí, platí na rozdíl od obecné úpravy licenční smlouvy, že jde o licenci **výhradní**
- **právo na autorskou korekturu** – drobné dílčí změny autora před vydáním
  - Neumožnění korektury je důvodem pro odstoupení od smlouvy

Podlicence

- nabyvatel licence poskytuje oprávnění k výkonu práva užít dílo (podlicenci, běžně označovanou jako **sublicence**) další osobě
- Nabyvatel licence může udělit podlicenci pouze se souhlasem autora

Zvláštní režim některých děl

- Zaměstnanecké dílo
- Struktura databáze
- Dílo souborné
- Zpracování a překlad
- Počítačový program
- Audiovizuální dílo
- Školní dílo
- Kolektivní dílo

Zaměstnanecké dílo

- Dílo vytvořené autorem ke splnění pracovněprávních povinností
- **Posílení role zaměstnavatele**
  - Právo na výkon veškerých majetkových práv k zaměstnaneckému dílu
  - Zaměstnavatel oprávněn dílo zveřejnit, upravit, zpracovat, případně přeložit, spojit s jiným dílem, zařadit do souboru a uvádět dílo na veřejnosti pod svým jménem.
- **Je součástí obchodního závodu** – může být převeden
- Osobnostní práva zůstávají autorovi
  - V případě zániku (smrti) zaměstnavatele bez právního nástupce na něj přecházejí i **majetková p.**
  - Odměna autora je kryta mzdou (příp. dodatečná odměna)

Dílo vytvořené na objednávku

- Dílo vytvořené na objednávku je dílo vytvořené na základě smlouvy o dílo.
- platí, není-li dohodnuto jinak, že autor poskytl **licenci k účelu**, který vyplývá ze smlouvy
  - K užití díla nad rámec účelu je obvykle třeba získat licenci licenční smlouvou.
- **Autor může takto vytvořené dílo užít a poskytnout licenci jinému** k jeho užití, pokud to ovšem není v rozporu s oprávněnými zájmy objednatele a není-li dohodnuto jinak.

Školní dílo

- opačný princip, než u díla zaměstnaneckého
- nevzniká právo nakládat majetkovými právy přímo, ale vzniká mu právo na uzavření licenční smlouvy.
  - Pokud by autor uzavření smlouvy odmítal bez závažného důvodu, může za něj rozhodnout soud.
- Autor školního díla může své dílo užít a poskytnout jinému licenci k užití pouze tehdy, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy (ve smlouvě lze vyloučit)
  - Škola má pak právo požadovat přiměřenou náhradu nákladů, které vynaložila

Databáze

- **Databáze** často obsahují "pouhá" **fakta** a údaje, které samy o sobě nepodléhají autorskoprávní ochraně a na hodnotě nabývají až v samotném logicky uspořádaném celku databáze
  - Jak ochránit investice, které jsou vkládány do tvorby databází ?
  - Předmětem ochrany je tedy vklad na její vytvoření (peníze, čas, úsilí)
  - podmínkou pro samotnou existenci databáze je její systematičnost

- **Databáze** = *soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky **uspořádaných** a individuálně **přístupných** elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření.*
  - Zahrnuje databázi elektronickou i klasickou (kartotéka)
- Zvláštní práva k databázi přísluší pořizovateli databáze (FO i PO!) x nepoužívá se pojem autor, protože nejde o autorské dílo
- **Doba ochrany** obsahu databáze je 15 let

Příklad

- Např. databáze vědeckých článků, zlaté stránky
- Elektronický **soubor** údajů o zákaznících, abecedně **uspořádaný** dle druhů koupeného zboží, s **přístupem** ke každému **jednotlivému** údaji, vzniklý **podstatnou investicí** obchodníka do pořízení seznamu, spočívající ve zhotovení a zprovoznění informačního systému na jeho objednávku

Práva k databázi

- Nejde o Aut.dílo, proto hovoříme o jiných zvláštních právech
- Zvláštní práva k databázi
  - **Vytěžování** - trvalý nebo dočasný přepis
  - **Zužitkování** - jakýkoli způsob zpřístupnění obsahu databáze veřejnosti (rozšiřování, pronájem, zpřístupnění on-line)

Databáze X Struktura databáze

- **Struktura databáze** = *soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, který je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu jedinečným výsledkem tvůrčí duševní činnosti*
  - JDE O AUTORSKÉ DÍLO
    - musí jít o výsledek tvůrčí duševní činnosti X databáze
    - Např. Žlutá část zlatých stránek (firmy dle oborů)
      - průvodce po restauracích - ve žluté části Zlatých stránek pod heslem Restaurace - uživatel v něm může vyhledávat podle městských částí, obcí či typu kuchyní.

Ochrana počítačového programu

- Ustanovení § 65 AZ
*Počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných a koncepčních materiálů, je **chráněn jako dílo literární.***
chráněn je i koncepční materiál
- Směrnice 2009/24/ES – ochrana i přípravného koncepčního materiálu (analýza, systémový design apod.)
- Podmínky:
  - 1. Původnost** = originalita, původní činnost programátora
    - Nevyžaduje se individuální povaha = SW stejné funkcionality mohou vytvořit různí autoři, i zdrojový kód může být podobný (v případě sporu – posoudí znalec)
  - 2. Objektivní vnímatelnost**

- Chráněny mohou být i výstupy počítačového programu
  - Např. uspořádaná data
- Není chráněno:
  - myšlenky, principy na kterých SW založen
  - grafické rozhraní

Autor

- Vždy FO (nikoliv IT společnost)
- Osobností práva
  - Právo na zveřejnění (tj. uvedení na trh)
  - Právo na autorství
  - Právo na nedotknutelnost – souhlas se změnou (výjimky)
- Majetková práv
  - Nepřevoditelná, ale lze udělit licenci k jejich výkonu
  - Zánik 70 let po smrti (pro SW nevýznamné)
  - Při exekuci lze postihnout pouze pohledávky z licencí
  - Jsou předmětem dědictví (v případě zániku IT spol. přechází majetková práva na právního nástupce, pokud není, tak na autora)

Právo užit

- Rozmnožování – kopie SW
- Rozšiřování – hmotné rozmnoženiny
- Pronájem – úplné licencování
- Půjčování – neúplné licencování
- Sdělovat dílo veřejnosti – sdělení na internetu

Omezení autorských práv

1. Ve prospěch zaměstnavatele či objednatele díla
  - Zaměstnavatel
    - má majetková práva a omezuje osobnostní práva (předpokládaný souhlas autora)
    - Souhlas k dokončení díla
  - Objednatel díla - stejně jako zaměstnavatel pokud uzavřel smlouvu o dílo
2. Ve prospěch škol
  - Pokud SW vytvořen v rámci školních povinností
  - Student povinen uzavřít výhradní licenční sml. (souhlas lze nahradit soudem)
  - Škola může použít jen pro své potřeby (nikoliv komerčně)
  - Student může licencovat, pokud to není v rozporu se zájmem školy

Omezení dle § 66 AutZ

Uživatel může (není-li to v rozporu se zájmy IT spol.)

1. Za účelem zajištění běžného provozu

- Rozmnožovat, překládat atd. pokud nutné pro uvedení do provozu, odstranění chyb atd.
- Pokud nutné k budoucímu zabezpečení funkcionality (např. změna HW), může udělat i záložní kopii

2. Za účelem zajištění interoperability s jiným SW

- Rozmnožovat, překládat formu atd., ale jen v části, která interoperabilitu zajišťuje
- Pozn.: uvedené smí pouze uživatel, nikoliv distributor

Licence

- Výhradní
  - ani sám autor nesmí využívat (lze sjednat ve smlouvě jinak)
  - Tam kde „na míru“ zákazníkovi (nechce aby SW užívala konkurence)
  - Písemně (stačí emailem apod.)
- Nevýhradní
  - Typická pro krabicový software

SW dle obsahu licence

- Free software, open source, public domain
  - Volně užitelný – kopie, šíření
  - Pod licencí GNU/GPL (General Public Licence)
  - BSD – volně šířitelné s uvedením jména autora
- Freeware
  - SW volně šířitelný bez zdrojového kódu
  - Většinou pouze základní program
- Copyleft
  - Modifikovatelný SW, jehož úpravy musí být šířeny stejně jako původní SW (tj. bezúplatně)

- Shareware
  - Právo užívat po určitou dobu na zkoušku, poté úplatné nebo registrované
- Demoverze
  - Komerční software s omezeným užitím (např. trial verze) – dáno počtem spuštění či časem
- AdWare
  - Bezúplatná licence k SW se souhlasem k reklamě
- OEM soft – předinstalovaný SW v počítači (lze užít jen s tímto HW)

Zvláštní licence

- Multilicence
- Afiliační licence
  - Pro majetkově propojené subjekty (např. dceřinné spol. kde má držitel licence více než 50 % podíl)
- Transakční licence
  - U Cloud Computing – umožní nabyvateli používat SW bez geografického omezení, bez limitace počtem uživatelů, počtem kopií či zařízení

Porušování autorských práv k počítačovým programům

- **Užívání počítačových programů nad rozsah povolený zákonem nebo licenční smlouvou**
  - základní problém

2 FORMY:

- **nelegální užívání**
  - jednání uživatelů, kteří si pořídí nelegální kopie počítačových programů a ty pak užívají
- **nadužívání**
  - legální uživatel počítačového programu užívá program ve více instalacích či kopiích, než je počet, ke kterému je oprávněn dle licenční smlouvy (např. firmy)

Porušování autorských práv k počítačovým programům

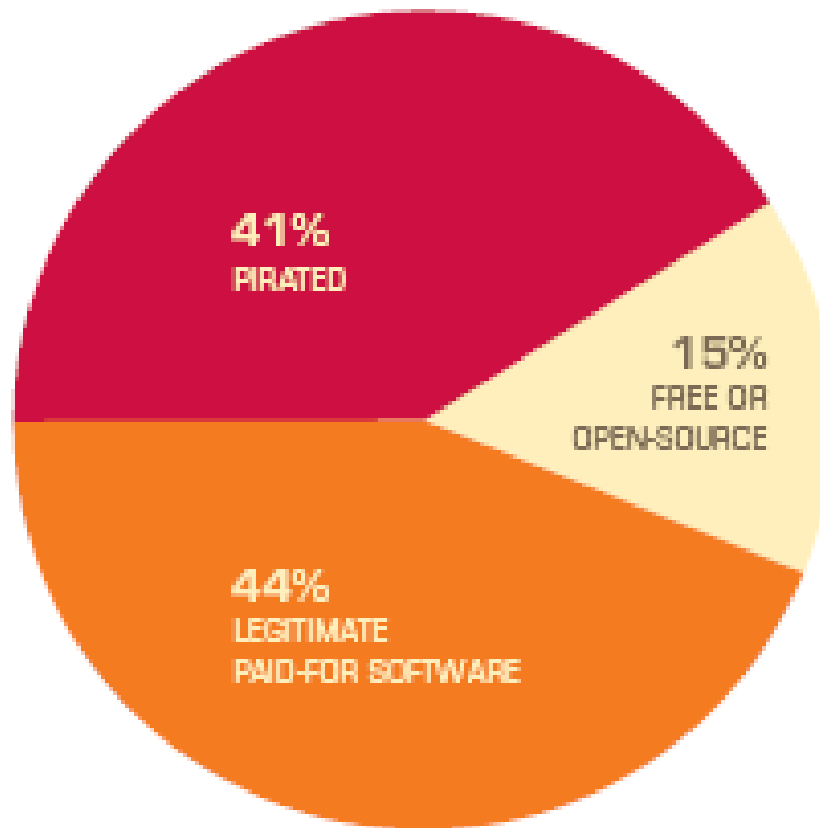
- Neoprávněné pořizování kopií počítačových programů
- *Příklad: Soud vydal trestní příkaz proti **dvěma 19letým studentům**, kteří byli shodně odsouzeni k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku s podmíněným odkladem výkonu trestu na 2 roky. Soud rovněž uložil trest propadnutí věci, a to osobních počítačů obžalovaných a cca 1220 CD nosičů. Obžalovaní vytvářeli **nelegální kopie počítačových programů a her**, které následně distribuovali prostřednictvím internetu a inzerce.*

Porušování autorských práv k počítačovým programům

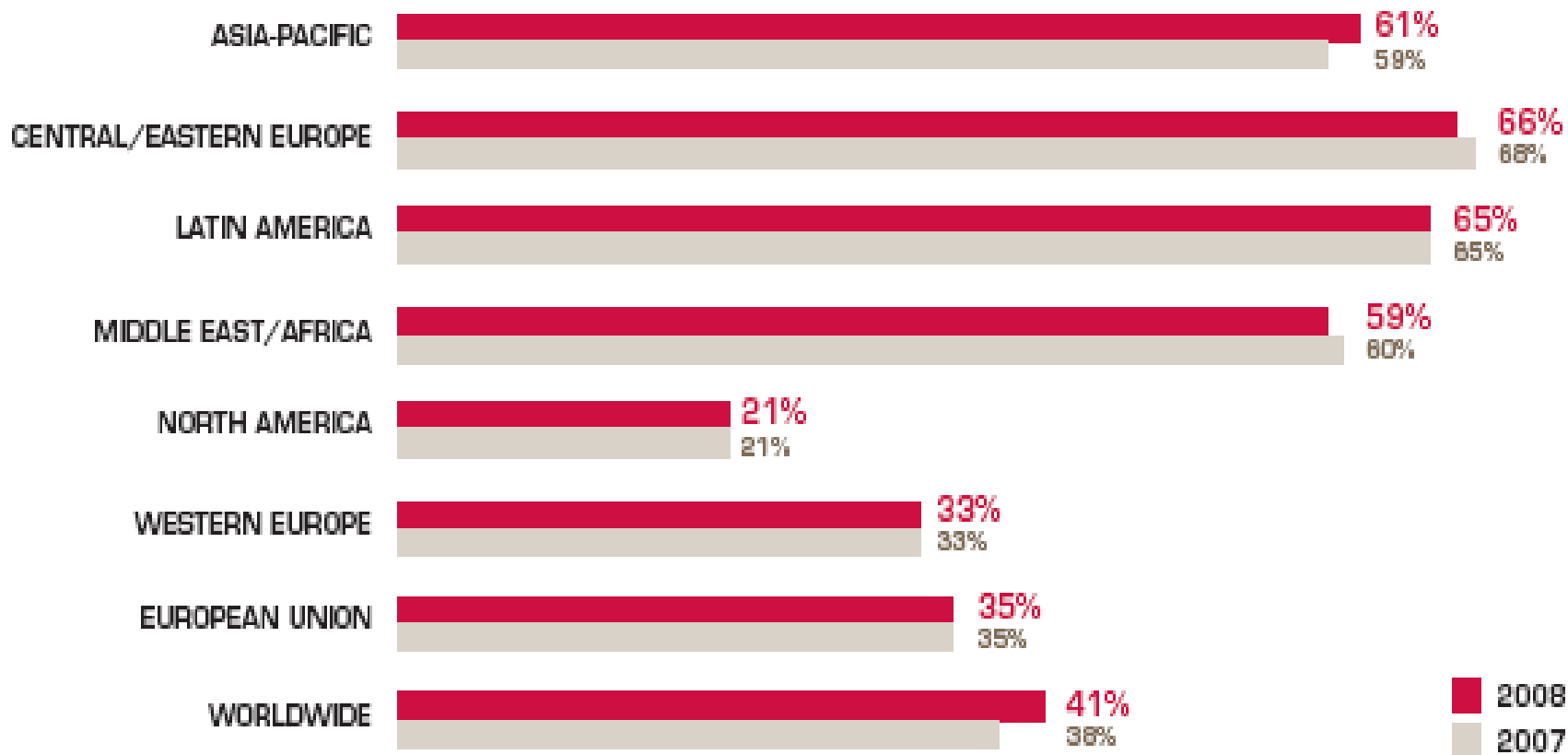
- **Neoprávněné šíření kopií** počítačových programů s počítači
  - Především distributoři hardware – distribuují nelegálně i nainstalovaný hw (většinou operační systémy, kancelářské balíky).
- *Soud vydal trestní příkaz proti mladému muži, jehož uznal vinným z porušování autorských práv. Obžalovaný byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání 6 měsíců s podmíněným odkladem výkonu trestu na 1,5 roku. Muži, jenž byl zaměstnancem společnosti zabývající se prodejem výpočetní techniky, bylo prokázáno, že **prodával zákazníkům počítač s neoprávněně nainstalovaným operačním systémem MS Windows.***

Svět

FIGURE 3: Piracy Rate by Region

SOURCE: SIXTH ANNUAL BSA-IDC GLOBAL SOFTWARE PIRACY STUDY, MAY 2009

TABLE 1: Top 25 High and Low Piracy Rates

HIGHEST PIRACY		LOWEST PIRACY	
Georgia	95%	United States	20%
Bangladesh	92%	Japan	21%
Armenia	92%	Luxembourg	21%
Zimbabwe	92%	New Zealand	22%
Sri Lanka	90%	Austria	24%
Azerbaijan	90%	Belgium	25%
Moldova	90%	Denmark	25%
Yemen	89%	Sweden	25%
Libya	87%	Switzerland	25%
Pakistan	86%	Australia	26%
Venezuela	86%	Finland	26%
Indonesia	85%	Germany	27%
Vietnam	85%	United Kingdom	27%
Iraq	85%	Netherlands	28%
Ukraine	84%	Norway	28%
Algeria	84%	Israel	32%
Montenegro	83%	Canada	32%
Paraguay	83%	Ireland	34%
Cameroon	83%	South Africa	35%
Nigeria	83%	Singapore	36%
Zambia	82%	UAE	36%
Bolivia	81%	Czech Republic	38%
Guatemala	81%	Taiwan	39%
China	80%	Reunion	40%
El Salvador	80%	France	41%

Hudba

- 4 kategorie pirátství:
  - **Prosté pirátství** – je neautorizované duplikování originální nahrávky pro komerční zisk bez souhlasu držitele práv.
  - **Bootlegy** – jsou neautorizované nahrávky živých nebo rozhlasových vystoupení. Ty jsou duplikovány a prodávány
  - **Padělky** – jsou kopírovány a baleny tak, aby co možná nejlépe připomínaly originál.
  - **Internetové pirátství** – hudební nahrávky zkomprimované, odesílané a přenášené po celém světě prostřednictvím internetu

Audiovizuální díla

- §62: *dílo vytvořené **uspořádáním děl audiovizuálně užitých, ať již zpracovaných, či nezpracovaných, které sestává z řady zaznamenaných spolu souvisejících obrazů, vyvolávajících dojem pohybu***
  - Autorem je režisér
  - Potřebuje souhlas jednotlivých autorů zpracovaných složek

Film

FORMY POŘUŠOVÁNÍ

- nelegální projekce
- pirátství ve videopůjčovnách
- prodej padělků na tržnicích apod.
- **Nejčastěji**: neoprávněná výroba DVD a sdílení filmů po Internetu
  - Za **neoprávněné zhotovování a distribuci DVD-R** se označuje převádění filmů do digitálních formátů vhodných pro vypálení, vypalování takových záznamů a jejich následná distribuce.

Neoprávněné sdílení filmů na Internetu

- *Dle poznatků ČPU (Česká protipirátská unie) je nejčastějším internetovým pirátem student střední nebo vysoké školy či mladý, v oboru IT zkušený pracovník velké firmy s přístupem k vysokorychlostnímu internetu s tím, že ke své nelegální činnosti obvykle zneužívá právě zařízení své školy či svého zaměstnavatele.*

Ochrana práva autorského

- **Nároky v žalobě:**

- na určení autorství
- na zákaz ohrožení nebo neoprávněného zásahu
  - i nabídka či propagace
- na sdělení údajů
  - O způsobu a rozsahu neoprávněného užití, jeho cena, o osobách, které neoprávněně užily
- odstranění následků zásahu
  - Stažení neoprávněných rozmnoženin
- poskytnutí přiměřeného zadostiučinění
  - Za nemajetkovou újmu (omluva nebo finanční)
- uveřejnit rozsudek
- Náhrada škody + vydání bezdůvodného obahacení
  - BO = Dvojnásobek odměny, kterou by zaplatil za licenci

Zvláštní pravomoci celního úřadu

- **zajistit věc**, u které je podezření, že její držitel neoprávněně zasahuje do práva autorského,
  - pokud jde o zboží z EU **na dobu až 1 měsíce**
- **Poté cel.úř. vyrozumí autora, kolektivního správce**
  - **Mají 15 dnů na vyjádření, jestli uplatní práva u soudu**

Práva související s právem autorským

- **Práva výkonných umělců**

- výkony zpěváků, hudebníků, herců, tanečníků a jiných osob
- Osobnostní práva
  - rozhodnout o zveřejnění
  - uvedení jména umělce
  - právo na ochranu před každým znetvořením, zkomolením nebo jinou změnou výkonu
- Majetková práva
  - Podobná jako autorská
- Ochrana 50 let

- **Práva výrobců zvukových záznamů**
  - Nejde o tvůrčí činnost
  - Výlučně **majetková práva**, ale jsou **převoditelná**
  - Předmět práv: zvukové záznamy výkonů výkonných umělců nebo jiných zvuků.
  - **Výrobcem zvukového** záznamu je nejen osoba fyzická, ale i osoba právnická
  - Doba ochrany 50 let
- **Práva výrobců zvukově obrazových záznamů**
- **Práva rozhlasových a televizních vysílatelů**
- **Právo nakladatele**
  - právo na odměnu v souvislosti s rozmnoženinou pro osobní potřebu
  - Doba ochrany 50 let

Kolektivní správa

- **Autor sám těžko spravuje svá práva** (ztížená kontrola užití, výběr odměny atd.)
- Na druhé straně: **uživatelé nemají reálnou možnost vyžádat si nezbytné souhlasy**
- Řešení: **Kolektivní správce**
  - **Účel:** kolektivní ochrana a uplatnění majetkových práv nositelů
  - *Úkol: sledování užití dotčených děl, výkonů či záznamů, vyjednávání s možnými uživateli, udělování jim souhlasu proti placení odměn a za zákonem povolených podmínek, k vybírání těchto odměn a jejich rozdělování mezi jednotlivé nositele práv.*

Vztahy kolektivního správce

- **Vůči nositelům**

- zastupovat každého nositele
- vést rejstřík nositelů i předmětů ochrany
- domáhat se nároku na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení + vybírat
- vést evidenci příjmů

- **Vůči uživatelům**

- sdělovat na písemnou žádost, zda zastupuje nositele
- uzavírat s nimi smlouvy
- zveřejňovat návrh výše odměn pro jednotlivé způsoby užití

Kolektivní správci v ČR

- OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním
  - zastupuje více než 5000 skladatelů, textařů, hudebních nakladatelů a dědiců autorských práv
- DILIA - divadelní, literární, audiovizuální agentura
- INTERGRAM - Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů
  - užití uměleckého výkonu zaznamenaného na zvukový záznam, vysíláním rozhlasem nebo televizí, vytvářením rozmnoženin nebo šířených kabelovým přenosem
- OOA-S, Ochranná organizace autorská –
  - Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl
- Občanské sdružení Gestor -ochranný svaz autorský
  - kolektivním správcem autorského práva při prodeji originálního výtvarného díla
- OAZA - Ochranná asociace zvukařů - autorů